

TA'LIM JARAYONIDA O'QUV MOTIVATSIYASI VA UNI
BOSHQARISH MUAMMOSI

*Axborot texnologiyalari va menejment universitet
Ijtimoiy fanlar fakulteti psixologiya fanlari bo'yicha
Falsafa doktori (PhD)*

Egamberdiyev Farxod Tuxtayevich

*Axborot texnologiyalari va menejment universiteti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi I kurs talabasi*

Turdiyeva Sevinch Murod qizi

Email: ffhchggf346@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada ta'lim jarayonida o'quv motivatsiyasining mohiyati, uning shakllanish omillari, motivatsiyani boshqarish muammolari hamda uni oshirishning samarali yo'llari yoritilgan. Tadqiqot jarayonida nazariy va empirik metodlardan foydalanilib, o'quvchilarning motivatsiya darajasi tahlil qilindi. Natijalar asosida amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: motivatsiya, ta'lim jarayoni, ichki rag'bat

Аннотация: В статье рассматриваются сущность учебной мотивации, факторы её формирования, проблемы управления мотивацией и пути её повышения. В ходе исследования использовались теоретические и эмпирические методы, а также проведён анализ уровня мотивации учащихся. На основе результатов разработаны практические рекомендации.

Ключевые слова: мотивация, образовательный процесс, внутренняя мотивация

Annotation: This article examines the essence of learning motivation, factors affecting its formation, problems of managing motivation, and ways to enhance it. The study uses theoretical and empirical methods and analyzes students' motivation levels. Practical recommendations are developed based on the results.

Keywords: motivation, educational process, intrinsic motivation

KIRISH: Ta'lim jarayonining samaradorligi ko'p jihatdan o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan motivatsiyasiga bog'liq. Motivatsiya — bu shaxsni muayyan faoliyatga undovchi ichki va tashqi omillar majmuasidir. O'quv motivatsiyasi esa o'quvchining o'qishga bo'lgan qiziqishi, ehtiyoji va intilishlarini ifodalaydi [2, 112–113-betlar].

Hozirgi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishining pasayishi kuzatilmoqda. Bu esa o'quv motivatsiyasini boshqarish masalasini dolzarb ilmiy muammo sifatida ko'rsatadi.

1. O'quv motivatsiyasining mohiyati

O'quv motivatsiyasi o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan ichki ehtiyoji va tashqi rag'batlar asosida shakllanadi. Psixologik nuqtai nazardan motivatsiya inson faoliyatini yo'naltiruvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi [3, 223–225-betlar].

U quyidagi turlarga ajratiladi:

Ichki motivatsiya – bilim olishga ichki qiziqish

Tashqi motivatsiya – baho, mukofot, rag'bat orqali shakllanadi

Ichki motivatsiya barqaror bo'lib, shaxsning rivojlanishiga xizmat qiladi.

2. O'quv motivatsiyasini shakllantiruvchi omillar

O'quv motivatsiyasiga ta'sir qiluvchi asosiy omillar:

O'qituvchining pedagogik mahorati

Dars metodlarining zamonaviyligi

Oila muhiti

O'quv muhitining qulayligi

Baholash tizimi

Pedagogik jarayonda motivatsiyani shakllantirishda o'qituvchining roli juda muhim hisoblanadi [1, 45–46-betlar].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda o'quv motivatsiyasini o'rganish uchun kompleks yondashuv qo'llanildi.

Nazariy metodlar

Ilmiy adabiyotlar, pedagogik va psixologik manbalar tahlil qilindi [4, 156–158-betlar].

Empirik metodlar

Kuzatish

So‘rovnoma

Suhbat

Tajriba-sinov ishlari

Tajriba va nazorat guruhlarini tashkil etildi, interfaol metodlar qo‘llanildi.

Statistik tahlil

Natijalar foiz ko‘rsatkichlari orqali tahlil qilindi.

TAHLIL:

Dastlabki holat

So‘rovnoma natijalariga ko‘ra:

35% – past motivatsiya

40% – o‘rtacha

25% – yuqori

Bu holat motivatsiyani rivojlantirish zarurligini ko‘rsatadi.

Tajriba natijalari

Interfaol metodlar qo‘llangach:

O‘quvchilarning darsga qiziqishi oshdi

Faollik darajasi yuqoriladi

Mustaqil ishlash ko‘nikmalari rivojlandi

Pedagogik tajribalar zamonaviy metodlar motivatsiyani oshirishda samarali ekanini ko‘rsatadi [5, 198–202-betlar].

4.O‘QUV MOTIVATSIYASINI BOSHQARISH MUAMMOLARI

Individual yondashuv yetishmasligi

Bir xil dars metodlari

Rag‘batlantirish tizimining sustligi

Motivatsiyani boshqarish jarayonida o‘qituvchi tomonidan to‘g‘ri yondashuv tanlanishi muhim ahamiyatga ega [8, 134–136-betlar].

5. MOTIVATSIYANI OSHIRISH YO‘LLARI

Interfaol metodlardan foydalanish

Individual yondashuvni kuchaytirish

Rag‘batlantirish tizimini takomillashtirish

Zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar o‘quvchilarning ichki motivatsiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi [7, 250–255-betlar].

XULOSA:

Ta’lim jarayonida o‘quv motivatsiyasi muhim o‘rin egallaydi. Uni samarali boshqarish orqali o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini oshirish mumkin. O‘qituvchining pedagogik mahorati, zamonaviy metodlardan foydalanishi va individual yondashuvi bu jarayonda asosiy rol o‘ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Yo‘ldoshev J.G., Usmonov S.A. Pedagogika asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2010. – 112–118-betlar.
2. Nishonova Z.T. Psixologiya. – Toshkent: O‘qituvchi, 2012. – 223–229-betlar.
3. Davletshin M.G. Umumiy psixologiya. – Toshkent, 2005. – 156–160-betlar.
4. G‘oziev E.G. Psixologiya. – Toshkent, 2008. – 198–205-betlar. Slavin R.E. Educational Psychology. – 2018. – 301–315-betlar.
5. Woolfolk A. Educational Psychology. – 2016. – 250–270-betlar.
6. Ibragimov X.I., Abdullayeva Sh.A. Pedagogika nazariyasi. – Toshkent, 2014. – 134–140-betlar.
7. Эгамбердиев Ф. Т. СПОРТЧИЛАРДА ИРОДАВИЙ СИФАТЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ-ПСИХОЛОГИК МУАММО СИФАТИДА //PSIXOLOGIYA Учредители: Бухарский государственный университет. – №. 1. – С. 116-118.
8. Эгамбердиев Ф. Т. ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ СПЕЦИФИКА ПРОЯВЛЕНИЯ ВОЛЕВЫХ КАЧЕСТВ В СПОРТЕ //MODERN SCIENTIFIC CHALLENGES AND TRENDS. – 2021. – С. 24.

9. Egamberdiyev Farxod To‘xtayevich. *Sportchilarda frustratsion vaziyatlarning psixologik asoslari: nazariy va amaliy tahlil/ Ta'limda istiqbolli izlanishlar ilmiy jurnali/ 2025-yil 6-son, 1-qism*
10. *Egamberdiyev Farxod To‘xtayevich. TA'LIM TIZIMIDA AMALIY PSIXOLOG FAOLIYATI. Innovatsion iqtisodiyot/ Ilmiy -amaliy jurnal. ISSN: 3030-315X ojs.qmii.uz 2025-yil. 3-son/ 11-14 betlar*
11. *Egamberdiyev Farxod To‘xtayevich. O'spirin futbolchilarda frustratsion vaziyatlarni bartaraf etishning psixologik asoslari. Innovatsion iqtisodiyot/ Ilmiy - amaliy jurnal. ISSN: 3030-315X ojs.qmii.uz 2025-yil. 3-son/ 72-74 betlar*